

2. Diverse rim.

1. En gratulationsdikt eller friaredikt av ganska dubbelydigt innehåll. Man vek ett pappersark och skrev en strof på vardera halvan av arket, så att första versen i ena strofen kom på samma rad som första versen i den andra o. s. v. Om man ville, kunde man då läsa dikten som en enda strof med alldeles motsatt mening.

Din vän å trogna stav¹   Jag allri nånstin bliver
jag bliver till min grav.   dig falsk och övergiver.
Om du ifrån mig dör   Min största glädje är
det all min ro förstör.   om du får leva här.

(Ödeshög.)

Lekar, Seder och Bruk

(Ödeshög, Regna och Skedevi)

(Uppptecknade sommaren 1912)

1. Lekar.

1. »Farstuleken.»

Deltagarna skola vara lika många av vardera könet. Pojkarna gå ena gången ut i farstun. Flickorna, som stannat inne, komma nu överens om, vilken pojke var och en skall ha. Pojkarna släppas därefter åter in, och var och en av dem skall nu bocka sig för någon av flickorna. Bockar han sig för rätt flicka, så får han stanna inne, medan de andra åter få gå ut. O. s. v.

(Ödeshög.)

2. »Dela ut oxen.»

Deltagarna placera sig i en ring på sina stolar. Någon går mitt inne i ringen med en stång eller eldtång i hand. Under det att de övriga allt emellanåt byta platser, försöker han med stången råka någon tom plats under utropet: »Va vill du ha av oxen?» Lyckas han då, så får han sätta sig, medan den, som blivit utan plats, måste gå med stången.

(Ödeshög.)

2. Seder och bruk.

1. Lögefiskenäten skulle alltid vara satta i sjön före söndagen med texten om yttersta domen, och tagas ur sjön före Lucia. Den

dagen voro västgötarna vanligen kvar på östgötasidan (av Vättern) och firade där Lucia på känt västgötamanér. Bruket med Lucia-brud tycks ej annars ha varit vanligt i västra Östergötland.

(Ödeshög.)

2. Påsken firades alltid med eldar och skjutning på påsk-afton, varefter ungdomen tågade till någon gård och dansade. Påskeldar voro förr mycket vanligare än majeldar, Valborgsmässoeldar.

(Ödeshög.)

3. Pingstdagen klädde en flicka ut sig till pingstbrud, med blommor och grannlåt, och gick omkring i gårdarna och sjöng.

(Ödeshög.)

4. Förr i tiden brukade man väcka folket i en by med trumvirvlar om morgnarna, särskilt under slättertiden, då det brådiskade mycket med arbetet.

(Regna.)

5. Vid dopet skulle man förr i tiden alltid ha 17 faddrar. Var det en gosse, som döptes, skulle det vara 9 fruntimmer och 8 karlar. Var det en flicka, 9 karlar och 8 fruntimmer.

(Regna.)

6. Förr i tiden, när en dräng tjänte på ett ställe, fick han hålla sig med sked och kniv själv. Och när han då hade ätit, så torkade han av dem på tröjarmen och stack in dem ovanför kroppåsen. Kammen förvarades också där.

(Skedevi.)

7. I Ödeshög-trakten buro männen fordom ett slags folkdräkter: Gula bockskinnsbyxor, med svarta kalvskinnskragar något nedanför knät (även till vardags), och blanka mässingsknappar; ljus blaggarnsväst, mörkt kläde om halsen, mörk långrock (nästan fotsid) med långa skört (men till vardags bar pälsar av fårskinn med ullin inåt), vidare en hög och vid storm till helgdags (i vardagslag en mössa av skinn).

(Aug. Johansson, V. Djurledet, Alvastra.)

Ja var i går, ja är i dag,
 ja tror ja blir här tes i möra.
 För röda roser å de vita,
 di fattia skiter i di rika.
 Å menar du ja krusar dej,
 fast du har åttakanti mössa,
 för innan kvällen denna dag
 så blir de bå klappa å kössa.

(Sjöngs i lekstugor, då jäntorna voro med.)

(Johannes Månsson, St. Åby.)

3. Hopp la la, lala
 tummen opp!

(En stunn inna di skulle söpa, gick di opp å gick ikring i en ring i stuva å sjöng de där å slog käppa i taket å stampa.)

(Joh. Månsson.)

4. Visst längtat har min strupa
 allt efter dig, min lilla vän!
 Här skall du huvudstupa
 å allri mer igen!

(Fjärdingsman Johansson, Hällestad.)

5. Brännvin har ja supet,
 men allri så möcke.
 Men allri har man taget musa
 på någon fin mamsell.

(Johannes Månsson.)

Brännvinspolka.

6. Inget brännvin får du denna gången,
 kistenyckeln den ä borta än.
 När ja får den igen,
 ska du få brännevin
 å sova sött uppå min arm.

(Johannes Månsson.)

IV.

Folkvisor och Danslekar

från sydvästra och norra Östergötland

(Omberg, Ödeshög, St. Åby, Tjällmo, Hällestad, Regna, Skedevi,
 Godegård)

(Upptecknade sommaren 1912)

1. Dryckesvisor.

1. Skåler om, ja skåler om!
 Vi låter sorgerna fara.
 Ja var i går, jag är i dag,
 ja tror ja blir här tills i möra.

Å våran värd, å våran värd,
 han ä den allra bäste.
 Han dricker ej ur tomma glas,
 å de gör ej hans gäster.

Å huru länge har han så gjort,
 å så gjort, å så gjort?
 Jo, han har allti så hära gjort . . .

(härvid slog hela suplaget armkrok och tömde tumlarna.)

(Aug. Johansson, V. Djurledet, Alvastra.)

2. Skåler om, ja skåler om
 å låt oss lustia vara!

7

20. Lek lustigt i gröna dala(r),
 då gräsen de gro,
 å fåglarna de gala,
 å stararna bygg bo!
 Å fåglarna de sjunga
 allt med sin lilla tunga
 å göken han gal.

Min hand jag dig nu giver.
 Välkommen, min lilla vän!
 Jag har fäktat för hela livet
 till att få äga dej.
 Har jag dej vunnet,
 så har jag dej efter sprunget.
 Så kär har ja dej!

(Joh. Månsson.)

21. Är ick¹ du min lilla hjärteknopp?
 Vi ska dansa, tess solen rinner opp.
 Ä 'cke du min lilla docka?
 Låt ingen dej bortlocka!

(Fragment.)

(Joh. Månsson.)

22. Fatti änka går å vandra;
 många döttra, men ingen måg,
 ja som andra.
 Å vill du nu mi dotter ha,
 så stig nu opp å ge goda svar,
 du som andra!

Tag mi dotter i sin vita hann,
 men för nu henne som en redli man,
 du som andra!

(Joh. Månsson.)

~~23. Gubben å gumman satte sej ned,
 di talte om bå nytt å gammalt.~~

¹ Så hs.

I huset där bor en madam,
 timmeran, timmeran, för en timmermadam.
 I huset där bor en madam.

Var är er dotter i dag?
 Timmeran, timmeran, för en timmermadam.
 Var är er dotter i dag?

Jo, hon är oppe på vinn.
 Timmeran, timmeran, för en timmermadam.
 Jo, hon är oppe på vinn.

Vad skall hon göra där?
 Timmeran, timmeran, för en timmermadam.
 Vad skall hon göra där?

Hon bäddar där en säng.
 Timmeran, timmeran, en timmermanssäng.
 Hon bäddar där en säng.

Å vem skall ligga där?
 Det skall min timmermansdotter å du,
 timmeran, timmeran, för en timmermadam.
 Det skall min dotter å du!

(»Tok-Erker.»)

3. Dansvisor.

19. Pojken sätter sig vid skrivebordet
 å sätter sig vid fönstret.
 Å mera sir han uppå flickan lilla
 än han gör uppå mönstret.
 Hå, hå, du flicka lilla!
 Var bor du, gosse lilla?
 Du är min å ja är din
 så länge kärleken varar.

(Johannes Månsson, St. Åby.)

Jag ser uppå er fönster blank,
vi tackom nu så gärna,
att här finns brännvin å ingen länk,
allt för den ljusa stjärna.

(Johannes Olsson, Hällestad.)

S a g e s m ä n

(Namn, yrke, ålder, födelseort, boplats)

Omberg, Alvastra:

August Johansson, hemmansägare, V. Djurledet, f. 1854 i Odeshögs sn.
Kristoffer Sköld, hemmansägare, f. 1830.
Johan Andersson, Urbjörn, f. 1850 i Alvastra.
Mor Staf, Alvastra (»Stava-gumman»), f. 1822.

Odeshög:

Gustaf Jönsson (»Kaxen»), hemmansägare, f. 1832 i St. Åby sn.
Staf, Stave, f. d. grenadjär, f. 1829 i Linderås sn i Småland, men bosatt i Odeshög sn sedan omkr. 70 år tillbaka.
Gustaf Klein, Sunnaryd, f. d. grenadjär, f. 1835.
Samuel August Pettersson, Stave, f. d. smed, f. 1839 i Vida sn i Småland.
Oscar Andersson, Stave, hemmansägare, f. 1838.
Fredrik Johansson, Stave, hemmansägare, f. 1839.
Johan Johansson, f. 1872 (den föregåendes son).
Tilda Samuelsson (»Väva-Tilda» l. »Skol-Tilda»), Stave, f. 1842 i Valerstads sn.

St. Åby:

Johannes Månsson, Ermundeby, f. d. fiolspelman (spelade i yngre dar både fiol och klarinett), f. 1822 i Linnaryd sn i Småland.
Gustaf Svensson, Jönsabol, smed, f. 1848 i Heda sn.
Jonas Petter i Toretorp, f. d. hemmansägare, f. 1827.
Erik Carlsson, hemmansägare, f. 1854.
Larsson i Ermundeby, lantbrukare, f. 1880.

Trehörna:

Nero, Rottnäsa, f. d. grenadjär, f. 1842.

28.

Trettondagsvisan.

Goder afton, goder afton
både kvinna och man!
Jag får önska eder alla
en fröjdefull jul!

(Aug. Johansson, V. Djurledet, Alvastra.)

Visan nr 28. Trettondagsvisan. »Stjärnsångarna», som egentligen uppträdde trettondagsafton, kunde ibland även tidigare under julen göra sin rond i gårdarna.

(Odeshög).